

Kazalo

- 3 »Bistvo knjižnice je uporabnik.«
Intervju z ravnateljem NUK-a Viljemom Lebanom
- 6 Pilotni projekt centralizirane nabave, obdelave in opreme
knjižničnega gradiva v slovenskih splošnih knjižnicah
- 10 Z dejavnostjo Knjižničarka na obisku korak bližje lokalnemu okolju
- 13 Konferenca združenja EBLIDA
- 14 Konferenca Next Library
- 18 Vrednotenje virov: Evalvacija mednarodnega srečanja KNOTS
v Španiji
- 23 Regionalno srečanje ISBN
- 26 Vračanje k osnovam odprtega dostopa
- 30 Dan specialnih knjižnic 2019
- 32 Obdelava zapuščin in rokopisov v slovenskih knjižnicah –
kako daleč smo?
- 36 Vedenjski profili – Obvladovanje komunikacije z različnimi
vedenjskimi tipi: Intervju z Barbaro Podlogar
- 38 Odprti dostop v Nemčiji: primer Univerzitetne knjižnice Johannes
Gutenberg v Mainzu
- 42 Noč in dan s Cankarjem: 24-urno branje Cankarjevih del
v Slovanski knjižnici
- 46 Prizadevanja konzorcija COSEC za odprto znanost
- 48 Lepša Šturm: Pogovor ob podelitvi častnega članstva v društvu
- 50 Spar doniral 20.000 EUR šolskim knjižnicam

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana; Za knjižnico: Viljem Leban; Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si); Uredniški odbor: Branka Kerec, Ines Grlj, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar, Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk; Oblikoval in tehnično uredil: Matej Zorec; Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana; Ilustracija na naslovnici: Matej Zorec: Knjižničarske novice – Knjižničar knjižničarju; Naklada: 260 izvodov

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic. <http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/ObvestiloAvtorjem.aspx>

Za nenamerne tiskarske napake se vam že vnaprej iskreno opravičujemo.

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148 Naročnina za leto 2016: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.

»Izkušnja ni nekaj, kar se vam zgodi; je tisto, kar naredite s tem, kar se vam zgodi.«

(Aldous Huxley)

Spoštovane bralke, spoštovani bralci,

pred vami je dvojna številka Knjižničarskih novic. V tokratni številki se dotikamo mnogoterih tem, v ospredju pa so tako ali drugače uporabniki naših knjižnic. Le tem so v prvi vrsti namenjene knjižnične storitve in zato je toliko bolj pomembno, da jih dobro spoznamo. Einstein je nekoč dejal: »Informacije niso znanje. Edini vir znanja so izkušnje.« To seveda ne pomeni, da informacije niso pomembne. Kot smo lahko slišali na letošnjem kongresu ZBDS, je izjemno dragoceno, da jih knjižničarji znamo strokovno organizirati in ovrednotiti. Vendar pa ob tem ne smemo pozabiti, da je prav izkušnja tista, zaradi katere se naši uporabniki vračajo v knjižnice. Vsak dan in vsakič znova.

Potopite se v branje,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

»Bistvo knjižnice je uporabnik.« Intervju z ravnateljem NUK-a Viljemom Lebanom

Mojca Trtnik
Narodna in univerzitetna knjižnica
mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si
Veronika Potočnik
Veronika.Potocnik@nuk.uni-lj.si

Narodna in univerzitetna knjižnica s svojo arhitekturno simboliko obiskovalcev ne pusti ravnodušnih – lahko se zgodi ljubezen na prvi pogled ali pa zblíževanje traja dlje časa, postopoma in v svojem ritmu. Se še spomnite vašega prvega vstopa v NUK? So zdaj občutki podobni, ko ste postali ravnatelj, varuh slovenske pisne dediščine?

Iskreno povedano se prvih vtisov ne spomnim. Večino časa sem študiral v Slovanski knjižnici. V Veliki čitalnici sem z veseljem prebiral le gradivo, dostopno samo v NUK-u. V njej pa nikoli nisem uspel zbrano študirati. Kot uporabnika me je tudi motilo, da sem moral kar dolgo čakati na gradivo, zato sem se NUK-a izogibal. No, mogoče sem bil kot študent malo preveč neučakan. Ampak ta uporabniška izkušnja še vedno ostaja nekje v mojih mislih, ko tudi kot ravnatelj razmišljam, kako oblikovati uporabniške storitve. Moram pa dodati, da me je monumentalnost arhitekture že takrat prevzela in sem bil navdušen nad tem, da imamo tudi v Sloveniji tako mogočno knjižnico. To navdušenje me še kar drži.

Že v imenu Narodne in univerzitetne knjižnice lahko razberemo njeno dvojno vlogo. Na eni strani imamo zaprt sistem, ki nam omogoča dolgotrajno hranjenje slovenske pisne dediščine, na drugi strani pa že s svojo dinamiko kot univerzitetna knjižnica, kar kliče po odprtosti. To je zagotovo izziv tako za zaposlene

kot tudi uporabnike. Kakšno je vaše mnenje o tej zanimivi dvojni naravi NUK-a?

Ja, ti dve funkciji si marsikdaj nasprotujeta. Po eni strani želimo čim bolje ohraniti gradivo za prihodnje rodove, hkrati pa je naš interes, da ima čim več uporabnikov dostop do gradiva, da ga lahko čim lažje in čim več uporabljajo. Kako to doseči? Z NUK 2 bomo to rešili tako, da bomo gradivo, namenjeno za izposajo in frekventno uporabo, postavili v prosti pristop. Tako bo lažje zaživela tudi univerzitetna funkcija. V stari Plečnikovi palači pa bodo ostale nacionalne funkcije, kjer je večji poudarek na zbiranju, hranjenju, ohranjanju in varovanju knjižničnega gradiva.

Ni nam treba pogledati daleč, da bi ugotovili, kako pomembna je nacionalna knjižnica za ohranjanje narodne zavesti. Bosna in Hercegovina je v času vojne gradila novo knjižnico, Hrvaška pa ima že nekaj let novo in sodobno nacionalno knjižnico. Kaj menite, kakšen je razlog, da v Sloveniji do tega premika še ni prišlo?

Ne znam vam odgovoriti. Tudi zame je to uganka. Vsi so za gradnjo NUK 2, pa vendar desetletja ta volja ni obrodila sadu. Prizadevanja za gradnjo so stara že 40 let. Spomnim se, da je Mladen Dolar, sin Jara Dolarja, nekdanjega ravnatelja NUK, pripovedoval o tem, kako so njegovemu očetu obljubljali, da bodo zagotovili sredstva in zgradili novi NUK. Kot vsi vemo, se to ni zgodilo. Vmes smo prišli

do arhitekturnega načrta, potem so se stvari resetirale z novim natečajem, nato se praktično sedem let spet ni zgodilo nič. Vesel sem, da je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport sedaj naredilo korak naprej in zagotovilo sredstva za izdelavo projektne dokumentacije, pri kateri NUK tudi aktivno sodeluje. V bližnji prihodnosti pričakujemo sprejetje odločitve o načinu financiranja gradnje NUK 2. Ni prav dober obet, da v proračunu za leto 2021 teh sredstev za gradnjo še ni. Prav zato je naš angažma še toliko bolj pomemben – da spomnimo odločevalce, strokovno in splošno javnost, kako je NUK 2 nujno potreben. Se pa kaže tudi zanimiv fenomen, in sicer, da se slovenski narod šele v krizah zave pomena kulture, jezika, knjig in s tem tudi knjižnic. Na primer, pobuda o novem zagonu projekta NUK 2 je bila dana prav v finančni krizi. Neposredno po osamosvojitvi je bilo dobre volje toliko, da smo dobili poseben zakon za izgradnjo Univerzitetne knjižnice Ljubljana (gre pa za NUK 2), ki še vedno velja.

Se knjižnice dovolj hitro odzivamo toku sodobnega časa?

Moj odgovor je zelo jasen: ne! Zakaj tako mislim? Ker nismo dovolj pozorni na to, kako uporabniki, tu mislim predvsem na mlajše generacije uporabnikov, danes dostopajo do informacij in na kakšen način iščejo informacije, kako jih vrednotijo in kako jih uporabljajo. S tem se absolutno premalo ukvarjamo. Ne pozabimo, bistvo knjižnice je uporabnik: kako se

Prva prioriteta je: Zgradimo NUK 2. Druga je vzpostaviti še boljše sodelovanje z Univerzo v Ljubljani z namenom krepite univerzitetne funkcije in vpetosti v knjižnični sistem univerze. Tretja je digitalizacija slovenike, četrta je okrepitev razvojne funkcije NUK-a v slovenskem knjižničarstvu in peta je razvoj kadrov, predvsem na področju socialnih kompetenc in vodenja.

uporabnik vede, kaj potrebuje in kako razmišlja, kako se orientira v svetu, kjer ponujajo informacije z vseh strani. Temu bomo morali v prihodnosti posvetiti več pozornosti in spoznati načine, kako novim generacijam uporabnikom prilagoditi naše storitve. To seveda ne pomeni, da bomo opustili strokovne standarde in postopke, s katerimi obdelujemo knjižnično gradivo, ampak jih bomo dopolnili in uskladili s spremenjenimi informacijskimi potrebami uporabnikov.

Digitalizacija je eden od načinov, kako uporabnikom približati knjižnično gradivo, kajne?

Da, zagotovo. Lahko vam zaupam, da intenzivno pripravljamo načrt digitalizacije slovenike. Moramo pa vedeti, da sama digitalizacija vsebin, pretvorba dokumentov iz analogne oblike v digitalno, še ni dovolj. Razmisliti moramo tudi o oblikah, najdljivosti, uporabnosti teh vsebin. Ena od nalog, ki nas čakajo, je, kako digitalne vsebine povezati z izobraževalnimi procesi in potrebami učiteljev, študentov in raziskovalcev. Pri tem bomo morali intenzivno sodelovati tudi z Univerzo v Ljubljani.

Nova je tudi zamisel o združenem prostoru čitalnice za revije in časopise splošnih vsebin s kavarno. Povečali smo število uporabniških mest z 850 na 1.500, kar bo zagotovo razveselilo študente tistih fakultet, ki se soočajo s prostorsko stisko. Prepričan sem, da je NUK 2 odličen projekt, predvsem zaradi teh konceptualnih sprememb, s katerimi se strinjajo tudi arhitekti, kar me posebej veseli.

Kje vidite neizkoriščen potencial v knjižničarstvu in kako vidite vlogo knjižnic v letu 2030?

Neizkoriščen potencial je predvsem v zaposlenih in njihovem znanju in kompetencah nasploh. Z boljšo organizacijo dela, z jasnimi pristojnostmi in odgovornostmi pri vodenju, z dobrim načrtovanjem, nenazadnje pa tudi s primernim nagrajevanjem, lahko v knjižnicah naredimo bistveno več, predvsem pa lahko delamo bolje. In s tem mislim: boljše storitve za uporabnike. Noben postopek v knjižnicah ni upravičen, če ne znamo odgovoriti na vprašanje, kako bo pomagal uporabnikom pri dostopu in uporabi informacij. Uporabnik je bistvo knjižnice.

Vloga knjižnic čez dobrih deset let je odvisna prav od tega razmerja: če bodo knjižnice znale prilagoditi storitve uporabnikom, bodo lahko v središču družbenega dogajanja in bodo pomemben generator razvoja družbe. Če se ne bodo znale prilagoditi uporabnikom, se bodo same postavile na rob tega dogajanja. Knjižnice bodo v prihodnje morale poiskati nove načine ponudbe in posredovanja gradiva ter informacij v povezavi s

sodobnimi tehnologijami. In prav tu ima NUK pomembno vlogo. To nalogo nam ne nazadnje predpisuje Zakon o knjižničarstvu in temu področju bomo v prihodnje posvetili še več pozornosti. Okrepitev razvojne funkcije NUK v slovenskem knjižničarstvu je tudi ena od točk mojega programa. NUK mora zopet postati glavni spodbujevalec razvoja slovenskega knjižničarstva. Na kakšen način? S tem, da bo prenašal najuspešnejše prakse iz knjižnično razvitega sveta v Slovenijo in da bo knjižničarje v Sloveniji seznanjal z vsem, kar se naprednega dogaja v svetu na tem področju. Bodisi tako, da bo povabil strokovnjake iz tujine v Slovenijo, bodisi, da bo za slovenske knjižničarje organiziral ogleda teh praks v tujini.

Kakšne so prioritete vašega mandatnega obdobja?

Teh je pet. Prva je: Zgradimo NUK 2. Druga prioriteta je vzpostaviti še boljše sodelovanje z Univerzo v Ljubljani z namenom krepite univerzitetne funkcije in vpetosti v knjižnični sistem univerze. Tretja je digitalizacija slovenike, četrta je okrepitev razvojne funkcije NUK-a v slovenskem knjižničarstvu in peta je razvoj

■ Viljem Leban, ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice

kadrov, predvsem na področju socialnih kompetenc in vodenja.

Kakšne nove storitve si lahko obetajo obiskovalci novega NUK 2?

Lahko povem, da smo nekoliko spremenili in dopolnili koncept NUK 2, ki je bil podlaga za projektno nalogo na zadnjem natečaju. Če na kratko opišem, so te spremembe predvsem: opustitev večine zaprtih skladišč, postavitve gradiva v prosti pristop, bistveno povečanje uporabniških mest, prilagoditev prostorov za delo z uporabniki, kot so na primer neposredna informacijska pomoč, svetovanje, usposabljanje uporabnikov za uporabo sodobnih tehnologij oz. medijev, informacijsko opismenjevanje in podobno.

Bo pa verjetno to sodobna in tehnološko podprta knjižnica?

Seveda. Uvajamo samopostrežni sistem za izposajo in vračilo gradiva. Ne smemo pozabiti rešitev, kot je nočna čitalnica ter možnost 24-urnega vračila gradiva na zunanjih knjigomatih. Tu bosta sodobni računalniški učilnici in multimedijska soba, kjer bo možno predvajanje in oblikovanje avdio in video vsebin. Več je tihih čitalnic ter prostorov za individualni in skupinski študij, pa večnamenska učilnica in ustvarjalnica. Nova je tudi zamisel o združenem prostoru čitalnice za revije in časopise splošnih vsebin s kavarno. Povečali smo število uporabniških mest z 850 na 1.500, kar bo zagotovo razveselilo študente tistih fakultet, ki se soočajo s prostorsko stisko. Prepričan sem, da je to odličen projekt, predvsem zaradi teh konceptualnih sprememb, s katerimi se strinjajo tudi arhitekti, kar me posebej veseli.

Pa verjamete, da bo NUK 2 zgrajen?

Da, verjamem! Morda v času mojega mandata še ne bo zgrajen, zagotovo pa bomo že začeli z gradnjo. NUK bo kmalu slavil 250-letnico in lepo bi bilo, če bi nam do takrat uspelo.

Kaj je vaš največji uspeh in kaj vas motivira pri delu?

O največjem uspehu bodo sodili drugi. Oblikovati, ustvariti nekaj novega, zaradi česar je nam vsem boljše, lahko je to

prostor, nov način dela, drugačne storitve, karkoli, to prinaša zadovoljstvo. Naključje je nanese, da se ukvarjam ves čas tudi z gradnjo knjižnic. Kar je po svoje privilegij, ker lahko vidim zamisli materializirane v prostoru. Motivacija? Ne vem, ko tekač pride na cilj, je to motiv in nagrada.

Kdo je za vas uspešen, sodoben vodja?

Uspešen vodja je nekdo, ki s skupino, ki jo vodi, doseže cilj. Če ga doseže, je uspešen, če ga ne, ni. Različne skupine in različni cilji zahtevajo različne vodje. Takole, na splošno, pa bi rekel, da se dobri vodje rodijo, nekaj teh večšin se lahko priučiš, tisto najpomembnejše, intuitivno razumevanje okolja, predvsem ljudi, sposobnost komuniciranja z okoljem tudi na nezavednih ravneh, to pa, mislim, je prirojeno in morda delno oblikovano v zgodnjem otroštvu.

Na kakšen način spremljate novosti v stroki? Ostajate zvesti papirju ali so vam bližje sodobne tehnologije?

Novosti v stroki spremljam skoraj izključno na ekranu, sicer pa sem kar zvest papirju, še zmeraj preberem več na papirju tiskanih knjig, kot tistih, ki so e-. Pri čemer moram dodati, da se morda preveč ukvarjam s samo formo, premalo pa z vsebino in idejami. Ne nazadnje sta tako tisk na papir kot digitalni prikaz na ekranu le tehnologiji, ki omogočata prenos informacij, znanja in domišljije. Z vsako novo tehnologijo tudi stare delno ohranijo svoj prostor. S prihodom radia ni zamrl časopis, s prihodom spleta ni zamrl knjiga ter s prihodom digitalne tehnologije ni zamrla televizija. Enemu se prostor skrči, drugemu razširi, naloga knjižnice je le, da sledi razvoju in tem spremembam in omogoča uporabnikom, da do vsebine pridejo čim lažje. ●